

דברי תורה

לחג הסוכות

מאת רבינו מרן הגאון רבי לוי קרופני זצוק"ל

ר"י קמניץ – בעל שעשועי לוי

לקראת זמן שמחתינו שנת תשפ"ז

לכל עניני הקונטרס
848.373.8290

לקבל מאמרים חדשים לפני כל חג וחג
יש לשלוח בקשה ל:
mamareishlevi@gmail.com

מכון עלה זית
עריכת ספרים מרישא עד גמירא
publish@alehzayis.com | 732.513.3466
FAX: 732.865.7002 | 732.387.7841

סוכות – סוד הקיימות

(א) הנה נוהגים לאחל איש לרעהו שיזכה ל'פתקא טבא' [על שם הפתקאות שלא נמסרו עדיין עד הושענא רבא]. ונמצא דאף אחרי יוה"כ עדיין לא נגמר ענינה וצריכים עוד ל'פתקא טבא'. וצ"ע דמה איכא עוד אחרי יוה"כ אחרי שעשה תשובה ואחרי שהכל נגמר, מה נשאר עוד לעשות, ותו דמהו השייכות בין עבודה זו לעבודה דסוכות.

(ב) ונרא' בהקדם דהנה יסד לן הגר"א דאיכא ב' מיני יצה"ר, יצה"ר מבפנים ויצה"ר מבחוץ, היצה"ר שבמחשבתו של האדם שמפתה אותו הוא היצה"ר מבפנים, ויצה"ר מבחוץ היינו ההשפעה שבא מבחוץ. והמשגיח ז"ל ביאר (עי' דעת תורה ח"ב עמ' שלי"ה והלאה ועי' עוד דחו"מ ח"ב עמ' ש"א) ענין יצה"ר מבחוץ וכחו העצום, דהנה כתיב (דברים כ"ט) אתם נצבים היום וגו' לעברך בברית ד' אלקיך ובאלתו אשר ד' אלקיך כרת עמך היום וגו' כי אתם ידעתם את אשר ישבנו בארץ מצרים ואת אשר עברנו בקרב הגוים אשר עברתם. ותראו את שקוציהם ואת גלליהם וגו' פן יש בכם איש וגו' אשר לבבו פנה היום מעם ד' אלקינו ללכת לעבד את אלהי הגוים ההם פן יש בכם שרש פרה ראש ולענה. וברש"י ד"ה כי אתם ידעתם וגו' ותראו את שקוציהם – לפי שראיתם האומות עובדי ע"ז, ושמא השיא לב אחד מכם אותו ללכת אחריהם, פן יש בכם איש או אשה וגו' לפיכך אני צריך להשביעכם. ותראו את שקוציהם – על שם שהם מאוסים כשקצים. גילוליהם – שמוסרחים ומאוסים כגלל, עכ"ל. רואין אנו כאן דבר מבהיל דדור המדבר דור דעה, ואחרי מתן תורה וכל המעלות, הוצרכו עוד כריתות ברית עם כל האלות, ומפני מה, מפני שעברו ארץ עמון ומואב וראו את שקוציהם, אשר הם מאוסים כשקצים ומוסרחים ומאוסים כגלל.

ויעוין גם בדברי הרמב"ן שם, שכתב וז"ל, פן יש בכם איש או אשה וגו' לפיכך אני צריך להשביעכם, לשון רש"י. ויפה פירש, והטעם לומר אני צריך להביאכם באלה ובשבועה עתה בברית הזאת מיראתו אולי נפתה לב קצתכם לשקוצי מצרים כאשר עשיתם בעגל, או לשקוצי מואב ועמון אשר ראיתם בדרך כאשר הי' בבעל פעור, כי בברית ראשונה של שעת מתן תורה לא היו שם אלות וקללות, עכ"ל. הדבר מבהיל שאחרי מתן תורה נכשלו דור המדבר בחטא העגל, ומעידה תורה דזה יצא רק מפני שראו את זה במצרים, שראו שיקוציהם.

והרמב"ן כתב שם בא"ד עוד וז"ל או פן יש בכם שורש רע שיפרח וישגה ובימים הבאים יוציא פרחים רעים ויצמיח מרורות וזה על אשר איננו פה עמנו היום כי האב שורש והבן

נצר משרשיו יפרה, והזכיר השורש לומר כי הוא יכול להביא באלה הדורות הבאים שהשורש שממנו יצמחו הוא לפניו היום וכו', עכ"ל. והיינו דאפי' לא קיבלו עכשיו את שקוציהם המאוסים מכל מקום יש לחוש לשרש פרה ראש ולענה, שיצא בדורות הבאים. הרי דכיון שראה האדם את הדבר המאוס הזה אין עצה ואפי' בדור דעה, ואע"פ שלא קבל הדבר עכשיו איננו יודע מזה פעל לגבי דורות האחרונים.

הרי רואין אנו מה זה יצה"ר מבחוץ, וכחו העצום. וזה פשוט א"כ שהיצה"ר מבחוץ הוא הרבה יותר גרוע מהיצה"ר מבפנים, כל הכח הזה של ותרואו את שקוציהם הוא מהיצה"ר מבחוץ ועלי' צריכים לשבועה ואלה. ומבאר המשגיח ז"ל כי היצה"ר מבפנים הרי הוא במחשבה והרהור בלבד ואינו בעולם המעשה, לכן נוח לטכס עצה עמו ולבטלו, אבל היצה"ר מבחוץ שהוא בעולם המעשה היא היצה"ר הקשה והחזקה, היצה"ר הזה מראה להאדם 'מעשה' הוא מראה להאדם 'עמון ומואב', שם בעולם המעשה נמצא כל הקושי, ושם צריך לעשות השבועה והאלה, עכ"ד המשגיח ז"ל.

ג) והנה האדם כשהוא בבית מדרש הוא קונה מדריגות אמנם תיכף כשהוא יוצא לחוץ נאחז בהבלי העולם ובכל הסביבה והמותריות שרואים בעולם, וכל זה הוא מכחו של היצה"ר מבחוץ דאף דכשהוא בבמ"ד הוא במדריגה גדולה מכ"מ כשיוצאים לחוץ נשפעים שוב ע"י הסביבה הנוראה. וכחו של יצה"ר זו היא מפני שלהאדם חסר הענין של 'קיימות', דכל דבריו וכל המעשים טובים שלו הם רק בגדר 'לחים' בגדר בריאת יום ראשון [כמש"כ רש"י בפ' בראשית (א' ו') עה"פ 'ויאמר אלקים יהי רקיע', וז"ל, יתחזק הרקיע שאע"פ שנבראו שמים ביום ראשון עדיין לחים היום וקראו בשני מגערת הקב"ה באומרו יהי רקיע וזה שכתוב (איוב כ"ו י"א) עמודי שמים ירופפו כל יום ראשון וכו' עיי"ש]. גדרו של האדם הוא שמתנועע מכל דבר קטן, ואין לו קיימות, ולכך כל פעם שיוצא לחוץ מאבד מדריגתו ונאחז שוב ושוב ע"י היצה"ר מבחוץ.

ד) והנה כתב הרמב"ם בהלכות תשובה (פ"ב ה"ב) ומה היא התשובה וכו' ויעיד עליו יודע תעלומות שלא ישוב לזה החטא לעולמו עכ"ל. והיינו שהתשובה צריך להיות בגדר של 'קיימות', שלא יחטא עוד. ונמצא דהאדם צריך להכנס למדריגה יותר גדול שיהי' 'בר קיימא', שיהי' איש קיים, שדבריו ומעשיו יהיו בגדר של 'קיימות' כדי שתהא קיימות לתשובתו.

והנה הדרך איך נעשה האדם לאיש קיים היא ע"י המדה דמנוחה, דע"י מנוחה משיג האדם שלא נשתנה תמיד, אינו מתנועע תמיד¹. 'איש מנוחה' הוא איש קיים, אצלו איכא קיימות לעניניו ומעשיו שאינם לחים ומרופפים אלא קיימים ולא משתנים.

[ביאור הדברים כמו שה"י רגיל רבינו תמיד לבאר מהמשגיח ז"ל (וע"י קונטרס שעשועי לוי – מאמרי חכמה ומוסר ח"א עמ' מ"ג) דמנוחה אמיתית היינו מנוחת הנפש ולא מנוחת הגוף, ואדרבה מנוחת הגוף היא בלבול הדעת, וצריך דוקא מנוחת הנפש כדי שיה"י באמת במנוחה, וכמו חיילים במלחמה שצריכים להיות במנוחה כדי שלא יתבלבלו ויצליחו במלחמה, שאין מכינים אותם ע"י מנוחת הגוף אלא אדרבה מכינים אותם דוקא ע"י עבודות קשות במצבים קשים שע"י יתלמדו להיות דעתם מיושבת עליהם בעת קרב. ומנוחה זו – מנוחת הנפש היא המנוחה שעל ידה אינו מתנועע ויש קיימות – הגה"ה מבנו הגדול של רבינו, מורינו הגאון רבי יהושע שליט"א.]

ונראה דבזה מבואר דברי המדרש (בראשית רבה כ"ב י"ג), דכשאדם הראשון למד מקין ענין התשובה עמד ואמר 'מזמור שיר ליום השבת טוב להודות לך' (ובמפרשים טוב להתודות לך), וצ"ב דמהו השייכות בין שבת לתשובה, ולדברינו מבואר דהנה מנוחה משיגים אך ורק ע"י שבת 'יום מנוחה', וכמו שאמר המשגיח ז"ל (דחו"מ ח"ב עמ' ר"ד ודע"י עמ' קמז – קמח) דה'דיעטע' על מדת מנוחה היא השבת, דע"י שמירת שבת בכל הלכות' ודקדוק' משיג האדם מנוחה, שבת הוא האמצעי היחידי שבה משיגים מנוחה ולא ע"י דבר אחר. נמצא דלתשובה צריך מנוחת שבת, שהאדם יהי' במנוחה כדי שיהי' בגדר קיים.

ונראה לפי"ז דמה דבעשרת ימי תשובה איכא 'שבת שובה' אינו מקרה אלא לעיכובא הוא לתשובה, דבעינן למנוחת שבת שיעשה האדם לאיש קיים כדי שיהי' קיום לתשובתו.

ה) והנה ע"י בדברי החינוך במצוה דשמחת הרגלים (מצוה תפ"ח) שכתב בשרשי המצוה שטבעו של אדם צריך לשמוח לפרקים כמו שהוא צריך אל המזון ואל המנוחה וכו' וקבע הקב"ה זמנים בשנה למועדים וכו' ואז בעיתים ההם ציונו לכלכל החומר בדבר השמחה הצריכה אליו, עיי"ש. ומבואר לכא' דמנוחה נצרך לגופו של האדם, דגופו צריך מנוחה כמו שצריך למזון. הרי דמנוחה פועל בגוף האדם, שיהי' מנוחה להגוף ומחזק בזה גופו של האדם.

¹ א.ה. וע"י בכל זה בדברי המשגיח ז"ל בדעת תורה דברים ח"ב עמ' פ"ז במאמר 'במנוחה תכלית הקיימות', ועוד ע"י בדברי המשגיח ז"ל דחו"מ ח"ב עמ' כ"ד מובא להלן.

והנה נראה דאין התשובה בנפשו של האדם ובמחשבתו בלבד, אלא דגם גופו צריך לתשובה, שאחרי שיעשה תשובה בנפשו צריך שיהי' גופו ג"כ נכנס בהתשובה, 'יעזוב רשע דרכו ואיש און מחשבותיו', חוץ מבמחשבותיו צריך גם כן תשובה בגופו, ובלא"ה לא יהי' קיימות לתשובתו דאם יהי' התשובה במחשבתו בלבד ולא בגופו יהי' גופו נמשך לחזור לחטוא, וכיון שגופו צריך תשובה הרי מובן דגם גופו צריך מנוחה דע"י שיהא האדם במנוחה יהי' קיימות לתשובתו ולא ישוב לחטוא עוד.

[בביאור הדברים צ"ל דמה דהגוף צריך מנוחה לקיימות לאו היינו מנוחת הגוף דהיינו שהגוף צריך לנוח מלעמול (ועוד יבואר בהמשך), אלא דהגוף צריך שהאדם יהי' במנוחת הנפש. – הגה"ה מבנו הגדול של רבינו מורינו הגאון רבי יהושע שליט"א].

ו) עכ"פ מבואר דהגוף צריך ליכנס בתשובה, ונראה דהאופן שיכנס הגוף לתשובה היא שיעבוד האדם המעשים טובים שלו גם ברמ"ח אבריו שגם הגוף יעשה המצות. והנה כשיכנס הגוף לתשובה ויעשה המצות ברמ"ח אבריו עד שיהי' במצב של 'חישבתי דרכי ואשיבה רגלי אל עדותיך' אז יכנס באמת לכלל קיימות.

ולפי"ז נוכל להבין ענין הפתקא והעבודה שנשאר אחרי יוה"כ, ומה דמישך שייך לעבודה דסוכות. דהנה באמת המצות דסוכות הם בגוף האדם, המצוה דישיבת סוכה שנכנס כל גופו לתוך הסוכה וכן לקיחת ד' מינים שמצותו בנענועים.² והיינו שבסוכות סוכ"ס יעשה תשובה להגוף ולא רק בנפש, וזהו ענין הפסקא דהו"ר, שאף אחר יוה"כ צריכים עוד לראות אם התשובה של האדם הוא בר קיימא, היינו שנתאמץ ונתחזק ע"י גופו שג"כ נכנס בתשובה, שצריך האדם להיות 'אום אני חומה', דצריך ליעשות 'חומה' שלא יזדעזע משום דבר ולא לשוב לחטוא.

ז) ונראה עוד בעבודה דסוכות בענין הקיימות לתשובתו ע"י הגוף, דהנה מדברי החינוך שם בענין שמחת הרגלים מבואר, דגם השמחה הוא דבר הנצרך להגוף וכמו המזון, וע"י שיש להאדם שמחה ותענוגים להגוף נתחזק הגוף. ועיי"ש שכתב שרצה הקב"ה לזכותנו וציונו לעשות **השמחה לשמו** למען נזכה לפניו בכל מעשינו וקבע לנו מועדים, ואז בעתים ההם ציונו לכלכל החומר בדבר השמחה הצריכה אליו, עיי"ש. והיינו דהקב"ה ציוה שמה שיכלכל חומר האדם יהי' לשם שמים, והביאור בזה שצריך שיהיו כל מעשי האדם לשם שמים, ואפי' גופו של האדם – מציאותו בעיני שיהי' לשם שמים, 'כל מעשיך יהיו לשם שמים', היינו כל מה שמהוה את האדם, כל מה שעשהו, כל מה שצריך לגופו המזון שאוכל

² א.ה. ובמדרש (פ' אמור פ"ל י"ד) ד'כל עצמותי תאמרנה' (תהילים ל"ה י') על הד' מינים נאמרה.

והמנוחה והשמחה כולם יהיו לשם שמים. ולכן כמו שלענין מנוחה נתן לנו הקב"ה אופן שמשיגים אותו והוא ע"י יום השבת שהוא ה'דיעטע' למנוחה ואופן אחר ליכא, כמו כן מבאר החינוך, שנתן לנו הקב"ה ברוב רחמיו אופן להשיג שמחה הנצרך להגוף, והוא ע"י שמחת הרגלים. זהו ה'דיעטע' להשיג השמחה שנצרך לגוף, דהשמחה שצריך להגוף הוא שמחת החג ושמחת תורה, ואופן אחר ליכא, דהשמחה של עולם הזה מאבד את הגוף ולא מתקן.

ונראה דעבודת שמחה זו דסוכות נצרכת לגמר תשובתו, שמשיג על ידה קיימות, דע"י השמחה לשם שמים נתחזק הגוף לש"ש ונתקשר הגוף להשי"ת, ע"י שכל 'מעשיך' לשם שמים נעשה הגוף מקושר להקב"ה, ועי"ז זה נעשה לבר קיימא, והתשובה נגמרה לכל השנה.